

руса, WWW-OPAC, ADIS-Client-OPAC з поширеними пошуковими компонентами, які для зручності використовуються спеціалістами при складанні бібліографій, у керівництві розповсюдженням журналів, для замовлень на опрацювання книг у майстерні. Депутати можуть робити замовлення на всі бібліотечні послуги безпосередньо зі свого відділу.

Створення електронних інформаційних послуг та управління ними у Бібліотеці Бундестагу здійснюється за допомогою бібліотечного програмного забезпечення aDIS/BMS та Content Management System. Обидві програми знаходяться у розпорядженні користувачів Бундестагу ФРН в інтранеті. Це дає можливість також бібліотекам Федеральних міністерств отримувати інформацію Бібліотеки Бундестагу у локальній мережі. До цієї мережі входить також CD-ROM-Server, що включає 70 дисків. Електронні версії повних текстів документів, особливо актуальних для професійної

діяльності депутатів, Бібліотека збирає у банку даних на окремому сервері.

Бібліотека Бундестагу Німеччини допомагає депутатам, політичним діячам, працівникам адміністративних служб у здійсненні ними різних реформ, конкретних програм та проектів, своєчасно забезпечивши їх необхідною інформацією та матеріалами, чим сприяє ефективному законотворчому процесу держави.

Джерела

1. Коинг М. Стратегические разработки в целях эффективной защиты интересов ведомственных библиотек государственных учреждений // Государственная информация и демократизация общества: Материалы Междунар. конф. (15–16. 05. 2000). – СПб., 2001. – С. 133–143.

2. <http://www.bundestag.de/bic/bibliothek>.

3. World Directory of National Parliamentary Libraries / IFLA; Ed. E. Kohl. – 4 ed. – Bonn: Deutscher Bundestag Wissenschaftliche Dienste, 1992. – 349 p.

УДК 025.21(051):004+027.54(477-25)

Ніна МАЛОЛЕТОВА,
науковий співробітник НБУВ

Борис ЯКУШКО,
зав. відділу фонду ООН

Німецьке науково-дослідне об'єднання у Бонні: його діяльність, структура та книгообмінні зв'язки з Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського

Стаття висвітлює питання структури, історії започаткування та діяльності найбільш впливової самоврядної організації Німеччини, яка сприяє розвитку науки і наукових досліджень та міжнародного наукового співробітництва. Розкриваються деякі аспекти її діяльності в галузі бібліотечної справи та як центру міжнародного книгообміну Німеччини. Наводяться відомості щодо її багаторічних книгообмінних контактів зі НБУВ та їх особливостей.

Ключові слова: наука, вчені, наукові дослідження, експертиза наукових проектів, гранти, науково-технічна інформація, міжнародне наукове співробітництво, бібліотечна справа, міжнародний книгообмін.

Німецьке науково-дослідне об'єднання (Deutsche Forschungsgemeinschaft (далі – DFG)) – центральний орган Німеччини зі сприяння розвитку науки, самоврядна організація, яка напрацьовує і вносить рекомендації з наукових питань для законодавчої влади та громадськості, сприяє контактам між науковцями та

приватним сектором, а також міжнародним науковим зв'язкам. DFG особливу увагу приділяє підготовці та стимулюванню молодих учених, особливо в університетах Німеччини, які фінансуються за державні кошти, виступає за рівноправність чоловіків та жінок у наукових організаціях, фінансує проекти наукових досліджень.

Майже всі університети Німеччини, науково-дослідні установи та академії наук є членами DFG. У 2005 році до числа членів об'єднання входила 81 організація. Для того, щоб бути членом DFG, установа повинна постійно проводити дослідження з широкого кола проблем на високому науковому рівні і на замовлення держави чи промисловості. Серед цих організацій – 70 університетів, 7 академій наук – у Берліні, Гейдельберзі, Дюссельдорфі, Лейпцігу, Майнці, Мюнхені, Геттінгені; три наукові об'єднання – Німецький союз науково-технічних об'єднань у Дюссельдорфі, Товариство німецьких природознавців і лікарів у Бад Гоннефі, Товариство промислових науково-дослідних об'єднань «Отто фон Геріке» у Кельні.

DFG представляє наукові інтереси Німеччини на неурядовому рівні. Воно є представником Німеччини в Міжнародному комітеті з наукових зв'язків. Окрім співробітництва в рамках міжнародних наукових організацій, включаючи Європейський науковий фонд (ESF) і Міжнародний фонд науки (ISF), об'єднання також укладає двосторонні угоди з іноземними організаціями. Такі контакти формують основу, на якій німецькі вчені можуть працювати за кордоном.

DFG було засновано у 1920 р. як Німецьке товариство надзвичайної допомоги науці. У січні 1949 р., відповідно до основних положень Конституції ФРН, відновило свою діяльність, перервану під час воєнних дій. У 1951 р. згадане під теперішньою його назвою товариство з'єдналося з Німецькою науково-дослідною радою, об'єднавши як державні, так і приватні науково-дослідні установи. Відтоді його штаб-квартира знаходиться у м. Бонні на вул. Кеннедіалле, 40.

Президентами Німецького наукового об'єднання, починаючи з 1952 р., були: проф. доктор Людвіг Кайзер (1952–1955) (право); проф. доктор Герхард Гес (1955–1964) (романські мови та літератури); проф. доктор Юліус Шпеер (1964–1973) (науки про лісівництво); проф. доктор Ганс Мейєр-Лейбніц (1973–1979) (експериментальна фізика); проф. доктор Юджин Зейбольд (1980–1985) (геологія); проф. доктор Губерт Маркль (1986–1991) (біологія); проф. доктор Вольфганг Фругвальд (1992–1997) (сучасна німецька література); проф. доктор Ернст Людвіг Віннакер (з 1998 р.) (біохімія), який очолює DFG і дотепер.

Найбільш важливими і впливовими діючими органами цього наукового об'єднання є: Генеральна асамблея, Виконавчий комітет, Сенат, Об'єднаний комітет і Наглядова рада.

Генеральна асамблея

До її складу входять по одному представнику від кожної з вищезгаданих наукових установ – президенти академій наук, керівники найбільших ВНЗ, а також інститутів Товариства Макса Планка і Фраунгофера та деяких провідних наукових центрів. Генеральна асамблея здійснює керівництво роботою DFG, накреслює генеральний напрям його діяльності, заслуховує і затверджує щорічний науковий і фінансовий звіти, структуру експертних комітетів, затверджує склад Виконавчого комітету, обирає президента й інших членів Виконавчого комітету та Сенату. Головою засідань Генеральної асамблеї є президент DFG.

Виконавчий комітет

Відповідно до німецького законодавства президент і генеральний секретар DFG являються його головною виконавчою владою. Президент представляє об'єднання в Німеччині та за кордоном, а також є головою засідань його секцій. Віце-президенти можуть виконувати ті ж самі обов'язки від імені президента. Президент і віце-президенти обираються Генеральною асамблеєю на три роки з можливістю дострокового переобрання.

Виконавчий комітет на своїх засіданнях регулярно розглядає всі важливі для наукового об'єднання питання. Адміністративний апарат комітету налічує близько 600 співробітників. Витрати на підтримку апарату становлять 3,5 % бюджету DFG.

Сенат

Сенат DFG визначає його наукову політику, на працює основні напрями розвитку науки, сприяє процесам наукової інтеграції, погоджує наукову діяльність земель та федерального уряду, законодавчих і громадських організацій із науковими установами, представляє наукові інтереси Німеччини на міжнародній арені. Сенат може створювати комітети та комісії, члени яких не обов'язково повинні входити до його складу (до його складу входять 36 членів). Президенти академій наук, ректори найбільших ВНЗ Німеччини, а також голова Комітету з питань науки є його постійними почесними членами, а інші обираються Генеральною асамблеєю терміном на три роки. Третину з них щорічно переобирають. Хоча співвідношення між різними напрямами наукових досліджень не є постійним, проте Сенат намагається досягти збалансованості місць відносно різних галузей науки. Сенат обирає 45 своїх членів у Комітет із надання грантів.

Об'єднаний комітет

Комітет відповідає за фінансову підтримку науки, яку здійснює Німецьке науково-дослідне об'єднання. Він розглядає і обговорює на своїх засіданнях політику розвитку наукових досліджень, розробляє наукові програми та забезпечує втілення цих програм на практиці на основі рішень, які прийняв Сенат. Він також приймає щорічний бюджет DFG. Об'єднаний комітет призначає комітети, які надають гранти науковим центрам, що співпрацюють, та групам, що здійснюють підготовку науковців. Ці комітети погоджують рішення щодо кількості фінансових субсидій для кожного індивідуального внеску відповідно.

Наглядова рада

До складу Наглядової ради входять Сенат, шість представників федерального уряду і земель та п'ять представників Асоціації допомоги науці в Німеччині. Рада відповідає за планування бюджету DFG. Щорічно наукові та фінансові звіти подаються Генеральній асамблеї разом із коментарями Наглядової ради. За поданням пропозиції Виконавчого комітету Наглядова рада призначає Генерального секретаря DFG. Наглядові ради Німецького науково-дослідного об'єднання вибираються один раз на кожні чотири роки прямим загальним таємним голосуванням.

Одночасно з вищезгаданими основними чинними органами DFG існують численні комітети, комісії і підкомісії з різних напрямів його діяльності. Одним із таких підрозділів є Комітет із надання грантів.

Комітет, що надає гранти, безпосередньо приймає конкретні рішення стосовно фінансової підтримки науково-дослідних проектів. До його складу входять 29 членів, 15 з яких обираються від Сенату, по 6 членів – від федерального уряду та земель, 2 члени – від Асоціації допомоги науці.

Німецьке науково-дослідне об'єднання у своїй практиці використовує різноманітні види грантів. Традиційними для DFG є форма *індивідуальних грантів*. Кожний кваліфікований дослідник у будь-який час може звернутися з проханням про виділення гранту на дослідницький проект у кожній галузі науки. Планування або ж тематичних обмежень не існує. У середньому підтримується понад 60 % представлених проектів. Термін дії індивідуального гранту – 2 роки. Можливе продовження (на строк до 5 років) після подання звіту та нових пропозицій на експертизу. Результати дослідження (праці) повинні бути опубліковані.

Грант на виїзд за кордон може бути виданий у

виді вигляді вкладу у загальні транспортні витрати, коли виконання дослідження залежить від цього виїзду. Особлива увага приділяється молодим науковцям. Міністерство закордонних справ надає у розпорядження DFG спеціальний фонд для фінансування виїздів за межі Європи на конгреси, для виїздів із лекціями та збирання інформації. На роботу німецьких учених за кордоном щорічно виділяється у середньому 8000 грантів та стипендій.

DFG зазвичай надає *гранти на первинні публікації* результатів наукових досліджень. Умовою надання такого гранту є неможливість покриття всіх витрат на публікацію самим дослідником, при цьому наклад не повинен перевищувати 1000 примірників. Підтримка опублікування докторських дисертацій здійснюється тільки в разі, якщо вони містять в собі видатні результати у відповідних галузях науки.

Підтримка наукових досліджень DFG базується на експертизі проектів, причому для різних типів програм використовуються різні методи експертизи. В експертизі беруть участь декілька сот учених-експертів, які приймають рішення. Експерти рекомендуються науковими товариствами та обираються раз на 4 роки таємним голосуванням. Нині в рамках DFG працює 36 експертних комітетів із різних наукових напрямів. Експерти мають право працювати не більше 2 термінів, тобто не більше 8 років.

Процедура експертизи здійснюється таким чином. Учений подає в письмовій формі свої думки та ідеї, відображаючи досягнутий світовий рівень, свої попередні результати, мету та шляхи досягнення свого наукового дослідження. Вказується також кошторис витрат на виконання проекту. Під час експертизи дається оцінка тільки науковій якості проекту, але за умови, що він відповідає формальним вимогам. Заява претендента направляється двом незалежним анонімним експертам, а в деяких випадках – ексклюзивному експерту – авторитетному вченому.

Висновки експертів разом із матеріалами заяви передаються Голові експертної ради, який дає рекомендацію стосовно виділення коштів. Остаточне рішення щодо фінансування проекту приймає Об'єднаний комітет DFG, засідання якого відбувається 7 разів на рік.

Одним із пріоритетних напрямів роботи Німецького науково-дослідного об'єднання є допомога молодим ученим, надаючи сприятливі фінансові можливості на кожному етапі їхньої наукової кар'єри, починаючи зі ступеня бакалавра. У 2004 р. ця наукова фундація профінансувала наукові програ-

ми близько 13 тис. осіб – кандидатів на захист докторських дисертацій.

DFG організовує групи підготовки науковців у тих наукових інститутах, які вже зарекомендували і проявили себе як перспективні наукові центри. В таких групах від 10 до 20 студентів-бакалаврів працюють над своїми дисертаціями в рамках визначеної тематики, головним чином, міждисциплінарної наукової програми. Це сприяє співпраці та взаємобміну між студентами – кандидатами на захист докторської дисертації, яким також надається можливість набувати знання та досвід з аналогічної навчальної програми поза темою їхньої дисертації. Упродовж від двох до чотирьох років після отримання докторського ступеня молоді науковці та вчені з солідним міжнародним науковим досвідом відбираються претендентами на Грант наукової програми Емми Нойтер, яка діє зазвичай протягом п'яти років.

До того ж, протягом перших шести років після отримання докторського ступеня, молоді науковці можуть також претендувати на науковий грант для підтримки особистої позиції тривалістю до трьох років. Перебуваючи в науковому співтоваристві, ті, хто захистив докторські дисертації, можуть працювати над своїм особистим науковим проектом протягом двох років в одному з інститутів на свій вибір, в основному за кордоном.

Щоб дати можливість науковому співтовариству зберегти висококваліфіковані кадри молодих учених, які вже мають право на отримання призначення на посади професорів, наукова програма Гейденберга пропонує їм взяти участь у науковому дослідженні до призначення на кафедру, або ж можливість бути зайнятими у науковому проекті максимум до 5 років.

Для отримання більш детальної інформації про фінансування наукових програм молодих учених DFG рекомендує відвідання сайту:

<http://www.dfg.de/wissenschaftlicheKarriere.html>

Із моменту свого започаткування одним із головних завдань, які зазначені в статуті DFG, є сприяння міжнародному науковому співробітництву. Велика і постійно зростаюча доля наукових проектів Німеччини виконується у співробітництві з організаціями-партнерами, які розташовані за кордоном. Більшість із цих проектів, зокрема тих, які стосуються наук про Землю та навколишнє середовище, інтегровані в міжнародні програми, координація котрих здійснюється на європейському чи світовому рівнях.

Німецьке науково-дослідне об'єднання здійснює підтримку співробітництва з міжнародними парт-

нерами в усіх своїх програмах фінансування наукових проектів, використовуючи широкомасштабні заходи для досягнення цієї мети.

З метою інтенсифікації міжнародного співробітництва та поширення мережі наукових досліджень у Німеччині, DFG бере безпосередню участь у вирішенні ключових питань наукової політики.

У 2000 р. у Бейджінгу (Китай) відкрився Китайсько-німецький центр сприяння розвитку науки, керівництво яким здійснюється разом із Національним об'єднанням природничих наук Китаю і який сприяє науковому співробітництву між Німеччиною та Китаєм у галузі пріоритетних наукових досліджень. До головних завдань Центру відносяться такі: забезпечення інформацією щодо необхідних партнерів для наукового співробітництва, а також організація наукових лабораторій із метою започаткування нових спільних проектів.

З огляду на те, що в США продовжують проявляти величезну увагу до праць учених Німеччини, Німецьке науково-дослідне об'єднання відкрило в 2002 р. у Вашингтоні свій офіс. Одним із найважливіших завдань цієї установи є підтримка взаємних зв'язків і надання рекомендацій численним молодим німецьким ученим у США, втім розглядаючи можливість їх повернення в Німеччину. До того ж ця установа приділяє значну увагу розширенню співробітництва з різними партнерськими організаціями в США та забезпеченню інформацією про можливість співпраці в рамках фінансової діяльності DFG.

У липні 2003 р. у Москві ця наукова фундація також відкрила своє представництво для наукових зв'язків та взаємодії з метою співпраці російських і німецьких учених та наукових установ, поліпшення взаємообміну в сфері наукової діяльності та наукового потенціалу, докладання зусиль для залучення до співпраці головних наукових центрів у Санкт-Петербурзі, Сибіру, передбачаються, навіть, на Далекому Сході.

2006 р. Німецьке науково-дослідне об'єднання відкриває останню нову, на цей момент, установу для наукової взаємодії, в Індії. Її метою буде інтенсифікація наукового взаємообміну та стимулювання виїздів більшої кількості німецьких науковців на роботу до Індії для зменшення дисбалансу в науковому співробітництві. Окрім збору інформації та консультацій, головним акцентом у діяльності цієї установи буде сприяння співпраці молодих науковців. Об'єднання широко пропагує свою діяльність щодо сприяння розвитку науки та науковим дослідженням, а також докладає зусиль для активізації міжнародного культурного співробіт-

ництва. Воно зацікавлене у встановленні такої співпраці і з академіями наук та науково-інформаційними центрами інших країн Центральної та Східної Європи, зокрема Україною. В рамках численних угод з міжнародними організаціями-партнерами, Німецьке науково-дослідне об'єднання забезпечує фінансування взаємних візитів міжнародних партнерів, які співпрацюють разом, в основному для підготовки спільних наукових проєктів.

Одночасно DFG відіграє у Німеччині роль центру в галузі бібліотечної справи, здійснює бібліотечне планування у масштабі всієї країни, надає фінансову підтримку науковим бібліотекам, виконує функції центру книгообміну (понад 1200 партнерів у 80 країнах світу). Завдяки цьому джерелу комплектування DFG, значною мірою, забезпечує мережі міжрегіональних і спеціалізованих бібліотек Німеччини зарубіжною літературою. Нижченаведений перелік головних міжрегіональних спеціалізованих бібліотек Німеччини дає уяву щодо централізованого розподілу і чіткої координації комплектування німецьких бібліотек за окремими галузями знань. Це, зокрема:

Державна бібліотека у Берліні – Прусська культурна спадщина (Staatsbibliothek zu Berlin-Preussischer Kulturbesitz). Правознавство, юридичні науки, сходознавство, картографія.

Баварська державна бібліотека у Мюнхені (Bayerische Staatsbibliothek). Історія, давня історія, музикознавство, слов'янські та балтійські мови і літератури.

Технічна інформаційна бібліотека та Університетська бібліотека у Ганновері (Technische Informationsbibliothek und Universitätsbibliothek (TIB/UB)). Технічні науки, обчислювальна техніка, хімія, фізика, прикладна математика, архітектура, містобудування.

Німецька центральна бібліотека з економічних наук у Кілі (ZBW, Deutsche Zentralbibliothek für Wirtschaftswissenschaften). Народне господарство, світова економіка.

Нижньосаксонська державна та Університетська бібліотека у Геттінгені (Niedersächsische Staats-und Universitätsbibliothek). Природничі науки, геологія, геофізика, мінералогія, ґрунтознавство, фізика, астрофізика, теоретична математика, космічні дослідження.

Університетська та міська бібліотека у Кельні (Universitäts-und Stadtbibliothek Köln). Суспільні науки, економіка виробництва.

Зенкенберзький дослідний інститут та Природознавчий музей у Франкфурті-на-Майні

(Forschungsinstitut und Naturmuseum Senckenberg). Біологія, зоологія, ботаніка.

Державна та Університетська бібліотека у Гамбурзі (Staats-und Universitätsbibliothek Hamburg). Політика, світові проблеми.

Центральна медична бібліотека у Кельні (Zentralmedizinische Bibliothek Köln). Медицина.

Університетська бібліотека у Нюрнберзі-Ерлангені (Universitätsbibliothek Nürnberg-Erlangen). Філософія, освіта.

Університетська бібліотека у Тюбінгені (Universitätsbibliothek in Tübingen). Релігія.

Бібліотека Федерального відомства з геології, корисних копалин та сировини у Ганновері (Bibliothek der Bundesanstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe). Регіональна геологія.

Бібліотека Федерального відомства з морського судноплавства та гідрографії у Гамбурзі (Bibliothek im Bundesamt für Seefahrtwirtschaft und Hydrographie). Фізична океанографія.

При складанні кошторису витрат на потреби міжнародного книгообміну на кожен наступний рік враховуються проблеми державного бюджету, розвитку видавничої справи у країні, коливання курсів валют, невпинне зростання цін на міжнародному книжковому ринку.

Вирішенням практичних питань міжнародного книгообміну DFG займається його підрозділ «Комплектування науковою літературою та забезпечення інформаційними ресурсами» (Wissenschaftliche Literaturversorgungs-und Informationssysteme – LIS II). Проблеми еквівалентності книгообміну DFG розв'язує у кожному випадку окремо; основним принципом у цій роботі є диференційований підхід до кожного партнера з книгообміну з урахуванням специфіки тієї чи іншої країни та установи. DFG виступає у якості консультанта уряду при укладанні угод у галузі культури або науки з окремими країнами. Одним із обов'язкових пунктів, передбачених у цих угодах, є обмін науковою літературою.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського підтримує книгообмінні зв'язки з DFG, починаючи з 1924 року (у 1941–1945 рр. були перервані). У перші післявоєнні роки книгообмін підтримувався через посередництво Державної бібліотеки СРСР ім. В. І. Леніна, Українського товариства культурних зв'язків із закордоном, Бібліотеки Академії наук СРСР у Ленінграді. У 1958 р. безпосередній книгообмін був відновлений.

Багаторічні існуючі книгообмінні контакти, копівке вивчення взаємної специфіки обміну створили між нашими установами сприятливі умови

співробітництва, що в цілому впливає на поліпшення стану книгообміну та його ефективність. Велика заслуга в цьому належить нашим німецьким колегам, відповідальним за проведення документообміну з країнами СНД – пані доктору Каталін Немені-Арндт та її заступнику пані Гелені Носсман, які добре розуміють наші проблеми, високо цінують наші зусилля при виконанні їхніх замовлень, чітко виконують замовлення НБУВ, часто виступають посередниками при урегулюванні непорозумінь, які виникають у процесі проведення книгообміну з деякими німецькими установами тощо.

Книгообмін із DFG – найактивнішим партнером НБУВ у Німеччині – базується на таких основних принципах (за умови максимального взаємного задоволення запитів на наукову літературу). Стосовно періодичних видань існує основне ядро журналів і продовжуваних 'видань, що одержуються та відправляються, яке зберігається протягом багатьох років; у разі необхідності, зазвичай у вересні, вносяться корективи на наступний рік (у разі нагальної потреби це можна зробити у будь-який час). НБУВ одержує від Німецького науково-дослідного об'єднання близько 60 комплектів науково-технічної періодики, а надсилає понад 50 назв журналів, наукових збірників, препринтів.

Щодо монографій, то DFG двічі на рік надсилає НБУВ для вибору списки найновіших монографічних видань (серед них – численні енциклопедії, довідники, словники тощо) з різних галузей знань найвідоміших видавництв Німеччини. Щорічно таким чином НБУВ одержує 250–300 монографій. У свою чергу НБУВ надсилає DFG книги, головним чином, дарунки від різних наукових установ України та окремих осіб, за тематикою, визначеною Німецьким науково-дослідним об'єднанням.

Крім того, у великому обсязі здійснюється обмін книжками за конкретними запитами. НБУВ вивчає зарубіжні інформаційно-бібліографічні джерела і замовляє видання за профілем наукових досліджень НАН України як для своїх фондів, так і для фондів бібліотек науково-дослідних установ НАН України. Зі свого боку DFG зацікавлене в одержанні від нас публікацій за замовленнями міжрегіональних та великих спеціалізованих бібліотек Німеччини, а також для своїх власних фондів (це в основному малотиражні та замовні видання, які у більшості випадків на книжковому ринку відсутні). Розшук і придбання такої літератури потребує великої затрати зусиль і часу. Для забезпечення існуючих обсягів книгообміну НБУВ виконує численні ксерокопії таких видань.

Основними об'єктивними причинами, які пере-

шкоджають активізації книгообміну з DFG дотепер були:

- нестабільне фінансування на відправку літератури за кордон (саме через це порушувалася оперативність одержання новітньої інформації);
- відсутність коштів на закупівлю видань за конкретними замовленнями DFG (у зв'язку з цим 40 % його замовлень залишаються не виконаними);
- існуючі ускладнення і проблеми з Українською регіональною митницею щодо відправки за кордон українських та одержання зарубіжних видань тощо.

Програма пожертвувань, яка фінансується Міністерством закордонних справ Німеччини, пов'язана з діяльністю Німецького науково-дослідного об'єднання в галузі міжнародного книгообміну. Ця Програма передбачає надсилання видань, опублікованих у видавництвах країни, окремим зарубіжним науковим установам, географія яких досить широка. Перші контакти з інститутами, університетами або бібліотеками частіше за все встановлюються через Програму пожертвувань.

Щодо НБУВ, то у 1998 р. з нагоди візиту до України колишнього президента ФРН Романа Герцога, Бібліотеці було виділено 30 тис. німецьких марок на придбання літератури німецьких видавництв. У результаті такого дару фонди НБУВ збагатилися більше ніж на 100 назв енциклопедичних і довідкових видань із різних галузей знань. Крім того, для Бібліотеки було передплачено на чотири роки 15 назв журналів. Цей термін за ініціативою DFG було продовжено ще на 3 роки у зв'язку з техногенною аварією (прорив системи опалення в 2000 р. у Філії № 1 Бібліотеки на вул. Володимирській, 62). Відповідно до цієї Програми для НБУВ на 2006–2008 рр. ще додатково передплачено 7 назв німецьких журналів, які будуть пересилатися через Посольство Німеччини у Києві.

Завдяки спонсоруванню численних наукових програм і проектів за різними напрямками як на міжрегіональному, так і на міжнародному рівнях DFG сприяє розвитку ефективних досліджень, спрямованих на інформаційні послуги та утворення інноваційних інфраструктур. Зважаючи на те, що вся практична діяльність НАН України зосереджена на забезпеченні інноваційних розробок фундаментальних і прикладних досліджень, спрямованих на наукову підтримку зміцнення України як незалежної держави, забезпечення її економічного, технологічного та культурного розвитку, інтеграції у світове наукове співтовариство, НБУВ зацікавлена і буде намагатися активізувати книго-

обмін із Німецьким науково-дослідним об'єднанням. Це єдина у Німеччині наукова установа, яка має правові, фінансові та інші можливості для задоволення потреб бібліотек мережі НАН України в сучасній актуальній науковій літературі.

Література

1. Леонхард И.-Ф. Книгообмен Немецкого научно-исследовательского общества ФРГ // Библиотекосведение и библиография за рубежом. – 1987. – № 114. – С. 65–73.

2. Малолетова Н. І. Книгообмін НБУВ з бібліотеками ФРН: історичний досвід, сучасний стан та його

перспективи // Бібліотечний вісник. – 1999. – № 2. – С. 11–16.

3. Brockhaus Enzyklopädie in 24 Bänden. 19. völlig neu bearb. Aufl. – Mannheim: FA Brockhaus, 1988. – Bd. 5. – S. 319.

4. German Research. Magazine of the Deutsche Forschungsgemeinschaft. – 2004. – № 2–3. – S. 40.

5. German Research. Supplement. Cooperation with Central and Eastern Europe. – 2004. – December. – S. 1–8.

6. Jahrbuch der deutschen Bibliotheken. 2005/2006. – Wiesbaden: Harrassowitz Verlag. – 2005. – Bd. 61. – S. 349–354.

Підвищення кваліфікації працівників бібліотек НДУ НАН України

(Продовження. Початок на стор. 38)

Констатуємо позитивну динаміку онлайн-доступу до передплатених інформаційних ресурсів упродовж січня – квітня 2006 р., Л. Й. Костенко наголосив на необхідності прискорення цієї роботи, а також посилення уваги до розвитку телекомунікаційної інфраструктури НАН України. Як один з першочергових заходів слід розглядати, зокрема, перенесення сайтів академічних установ у адресний простір УАРНЕТ (Української академічної і дослідницької мережі) для їх інтеграції, організації екстранет-технологій і кардинального покращання інформаційного забезпечення наукових досліджень.

На завершення семінару його учасники ознайомилися з аналізом планово-звітної документації, підготовленої керівниками бібліотек науково-дослідних установ. Наук. співробітник відділу бібліотекознавства Н. І. Смаглова відзначила позитивні тенденції: збільшилася кількість належно підготовлених звітних документів з чітким баченням перспектив. Вона повідомила, що детальний аналіз планів-звітів бібліотек НДУ буде вміщено у щорічнику «Робота бібліотек науково-дослідних установ НАН України у 2005 році», підготовленому НБУВ. Було також проаналізовано пропозиції бібліотек НДУ щодо тематики занять із підвищення кваліфікації. Пропозиції вивчаються фахівцями НБУВ, враховуються при формуванні планів роботи і програм заходів із підвищення кваліфікації, свідченням чого є і даний захід, проведення трьох попередніх семінарів цього року, участь фахівців НБУВ у підготовці усних і письмових консультацій з актуальних питань.

Логічним продовженням тематики заходу стало проведення семінару-практикуму «Впровадження міждержавного стандарту ГОСТ СИБИД 7.50-2002 «Консервация документов. Общие требования». Відкриваючи цей семінар, заст. генерального директора НБУВ, керівник Центру консервації і реставрації НБУВ Л. В. Муха за-

уважила, що названий стандарт буде запроваджено і в Україні, і Центр консервації і реставрації НБУВ, фахівці якого нагромадили значний досвід роботи з питань збереження фондів, мають на меті поділитися досвідом і у подальшому надавати бібліотекам НДУ консультаційну допомогу у впровадженні вимог цього стандарту. Л. В. Муха детально ознайомила присутніх з інформацією щодо розробки і впровадження двох попередніх та останньої редакції стандарту ГОСТ СИБИД 7.50-2002, а також основних положень ГОСТ СИБИД 7.48-2002 «Консервация документов. Основные термины и определения». Доповідачка зазначила, що диференційований підхід, покладений в основу сучасної консервації, дає змогу виконувати окремі профілактичні заходи для створення умов довготривалого функціонування фондів та повного впровадження всіх положень стандарту.

У виступі наук. співробітника відділу наукових технологій збереження фондів ЦКР НБУВ Л. П. Затоки зроблено акцент на необхідності підтримання нормативних параметрів світлового та температурно-вологісного режимів. Доповідачка висвітлила питання забезпечення нормативного температурно-вологісного режиму, виконання вимог до режиму провітрювання, що особливо актуально для книгосховищ, які не обладнані системами кондиціонування повітря чи припливно-витягальною вентиляцією. Сучасні прилади для контролю мікроклімату книгосховищ представлені у додатку Г Стандарту.

Увагу присутніх було звернуто на те, що потребують дотримання певного режиму зберігання фонди, які знаходяться у закритих шафах та сейфах. Була підкреслена необхідність забезпечення акліматизації документів, які надходять до бібліотек з іншої установи чи навіть з іншого приміщення установи.

(Закінчення на стор. 55)